

כתבי קודש

עלי הגהה
עם פענוחים
לקוטי שיחות חי"ד תצא ב

חלקם בפרסום ראשון

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

יו"ל לתועלת משתתפי פרויקט לקוטי שיחות

פתח דבר

לקראת שבוע פ' תצא, בו לומדים במסגרת "פרוייקט לקוטי שיחות" את השיחות דפ' תצא בלקוטי שיחות חי"ד, מוציאים אנו לאור בזה צילומים מעלי ההגהה דשיחה ב' דפ' תצא.

הצילומים כוללים כל (!) עלי ההגהה דהגהה ראשונה והגהה שני' [למעט קטעים בודדים דהגהה שני' דסעיף ג' שצילומם לא הגיע לידינו].

חלק מצילומים אלו פורסמו בשנים עברו בכמות שונות וחלקם באו כאן בפרסום ראשון. ולראשונה, פוענחו כל צילומים אלו באופן מלא.

יש לציין, שמכיון שאיכות הצילומים שתחת ידינו אינם ברורים כ"כ, יתכנו טעויות ופענוח לא נכון, וכן לפעמים לא ברור אם זה כתי"ק או כתב יד המניחים.

בצילומים אלו רואים הדיוק של הרבי בכל אות, והעבודה והכוחות הרבות שהשקיע הרבי בהגהת השיחה, רואים קטעים שלמים שנוספו בכתי"ק, עד שסעיף שלם הוסיף הרבי בכתי"ק בהגהה שני'.

תודתנו להרב הגאון החסיד ר' יהודה ליב שפירא שליט"א, וכן להרה"ח ר' מנחם מענדל רייצס שליט"א, ול"ועד להפצת שיחות" על עזרתם המרובה בהכנת קובץ זה.

תקוותנו שפרסום צילומים אלו יגביר את ה"קאץ" בלימוד תורת הרבי, עד שנזכה לקיום היעוד "תורה חדשה מאתי תצא" בקרוב ממש.

בשלמא בפ' בשלח נאמר "כי מחה אמחה את זכר עמלק" - שהקב"ה בעצמו ימחה

[illegible]

- ד -

ג. מ"ינה של תורה" שבפירש"י:

מבואר בחסידות דקליפת עמלק בעבודה הו"ע הקרירות, "אשר קרב בדרך" - שמקור
אח האדם שלא להחפעל מאלקות כו', ומחיית זכר עמלק היא ע"י העבודה דקב"ע.²⁴

ולדבר זה מרומז בפירש"י: (עמלק) קעצק (צ' עמלק) (אמלק) דלעיל (אמלק) וזכר
עמלק יכולה לפעול במחשבה "איש ואשה" שבנפש (שהם חסידים) חפ"ז דבניה;

"עולל דדוק" (דחבן דבניה דלעיל) "שורר לעד שח" (ובחמה" שבנפש האדם, שבו
הוא האדם לדומה, אש לא שח"ה). ולכן צריך למחות את זכר עמלק "מאיש לעד שח"ה...

ד"ה שח",

אבל בבחי' דומם שהיא העבודה דקב"ע (אם לא שוית' דדוממתי²⁵ - ביטול וקב"ע),
בזה איך לעמלק שח אחיזה, ואדרבה ע"י בחי' קב"ע וביטול וזכר
עמלק גם בבחי' "איש ואשה דב"ה". ונעשה העם אלף ורסלס אלף.

(משיחת ש"פ תצא השכ"ה)

ועד-שאין העם אלף (כ' ו'ה' - ו'ה' - צ"א צא"ע) ואין רסלס אלף
כס צא"ע אלף, מין נשח אלף אלף (נשח דברשאים כסאי והאלף
הנזק (אלפדקס) בהנצח וכו' דהעולם, אף

והוא דלחפא-י"ה" (איש ואשה) חסידים - צמח כן ע"ש פסוק הנצחיות,
וכסד דלחפא-י"ה" (אלף ויו"ה) ודלעיל אלף אשור ועד שח"ה -
דלעיל, מאלפסלח"ה" (אלף ויו"ה) ודלעיל אלף אשור ועד שח"ה -
הוא דלעיל אלף אשור ועד שח"ה.

צ"ה דלעיל אלף אשור ועד שח"ה (א, ב, ג)
צ"ה

וכן אשור ועד שח"ה - אשור ועד שח"ה" ואלף צ"ה אשור ועד שח"ה
אלף (אלף ודח"ה) ואלף אלף אשור ועד שח"ה
אלף (אלף ודח"ה) ואלף אלף אשור ועד שח"ה
(אשור ועד שח"ה) ואלף אלף אשור ועד שח"ה

- (1) ש"א טו, ג.
- (2) ראה מכילתא ס"פ בשלח. פס"ז כאן עה"פ ובשלח שם. אבל ראה לקמן הערה 16.
- ברמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"ד וכן בחינוך מצוה תרד הזכירו רק מחיית האדם (ולא הבהמה) - ראה מנ"ח שם.
- (3) ומובן דאין לומר שזהו מפני שכן דרשו רז"ל (ראה ~~בבב~~ בהערה הקודמת) שהרי (א) אין רש"י מביא דרשות רז"ל רק במקום שנוגע לפשט"מ, (ב) דרשה זו אי" (גם) במכילתא פ' בשלח וא"כ הו"ל לרש"י להביאה בבשלח שם, וכפננים.
- (4) יז, יד.
- (5) ועפ"ז מובן שאינו מספיק לומר דהוקשה לי' כמ"ש בגו"א "דאם לא כן.. הוי למיכתב תהרוג את עמלק מאי תמחה את זכר עמלק" - דא"כ הו"ל לפרש בפעם הא' בבשלח, כפננים, ומוכרח לומר דכאן ישנה ~~א~~ קושיא דמינה שיכת בפ' בשלח. (6) וכמו שהוא בספורנו כאן.
- (7) ולהעיר שברשת רז"ל (ראה לעיל הערה 2) הוזכר גמל זה של עמלק.
- (8) בפרש"י בשלח (שם): "לכך אני מזהירך שחפץ אני למחותו", וברא"ם שם: לא שאמחה אותו אני דא"כ מאי ושים באזני יהושע.
- אבל י"ל שזה שמהיר את יהושע הוא ~~מי~~ צריך ללחום נגדם ולמחותם ע"י הריגתם, אבל מחיית ~~הם~~ זכר עמלק מלב האדם הוא ע"י הקב"ה - "מחה אפחה" ^(ו).
- (9) וראה רא"ם ובאר מים חיים (לפירש"י) כאן. וראה רד"ק ומהר"י קרא (ש"א שם). ומה שברש"י שם פ"י "שהיו בעלי כשפים ומשכין עצמן ודומין לבהמה" - הרי פירש"י בנ"ך אינו ע"פ פשט"מ בדיוק בתלית כמו בפירושו עה"ת.
- (10) משא"כ ע"ד ההלכה מדכתיב "זכר" ("שבכלל זכר הוא הכל") למדו רק שצריך להרוג גם הנשים. ראה חינוך שם.
- (11) במדבר לא, ב.
- (12) סם לא, יח.
- (13) ולהעיר שכוונתו שמצינו במלחמת מדין "נלקח" נקמת בנ"י (שם ב), "נקמת ה'" (שם ג, עד"ז במלחמת עמלק שבסוף פ' בשלח נאמר "מלחמה לה" בעמלק" (וראה פירש"י שם), ובפרשתנו "זכור אשר עשה לך גו'". וראה ספורנו באן: "להנמס מעמלק".
- (14) אבל אין ללמוד ממלחמת זו עממין מלחמת א"י שבזה נאמר "לא תחיי" כל נשמה" (שופטים כ, סז) כי הטעם שם הוא "למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל התועבות" (שופטים כ, סז).

(שם, יח), שזהו דוקא בא"י. ראה בארוכה לקו"ש פ" חצא (תשל"ג) ס"ו.

15) גבפשוט ^{כ"ה} וגם במלחמת חובה דעזרה ישראל מיד צר שבא עליהם שהוא מש"נ כי תבואו מלחמה גו"י (בהעלותך י, ט), ש"ל מדך תורה הבא להרגך השכם להרגו" (פירש"י משפטים כב, א), בפשטות זהו רק האנשים אבל נשים וטף שלא "באו להרגך" אין להרגם (ראה בלקו"ש שם צ הערה 22 ובשוה"ג שם). ועפ"ז להעיר שגם עמלק בא למלחמה על ישראל וא"כ קס"ד שבמלחמת נקמה זו נגדו הרי"ז בדוגמת הנ"ל דהשכם להרגו" רק האנשים שבאו להרגך.

16) במדרש תהלים (מזמור ט, ה) הובא בילקוט שם: "שבועה נשבע הקב"ה.. שלא להשאיר זכר עמלק לא נין ולא נכד.. שלא יאמרו אילן זה של עמלק הי'.. שנא' אבד זכרם המה". ולכאן משמע מזה דמחית עמלק שייך לא רק בבוע"ה אלא גם באילן כו". אבל: א) המדובר שם הוא לא בציווי שעל בני"י במחית עמלק אלא "נשבע הקב"ה.. שלא להשאיר" מה שהקב"ה יעשה. (וכבכתוב שלפניו "שמם מחית" ובמדרש שם הובא בפירש"י שם: שנא' "מחה אמה גו"י" *). ב) ועיקר: בפשטות דרז"ל הנ"ל אינו מדובר בכלל על איבוד אילן כו" של עמלק אלא "שלא להשאיר" לא נין ולא נכד של אנשים ועי"ז יאבד (גם) זכרם "שלא יאמרו אילן זה של עמלק כו". ^{לפס"ט} שהרי ^{לפס"ט} בפשטות עמלק אין מציאות עם עמלק. (אבל ראה במדרש תהלים באבער דשם הוא באו"א קצת).

וע"פ הנ"ל מסתבר שגם במכילתא ופס"ז בשלח שם כ"ה הפירוש, (שאין הכוונה בזה "שלא יאמרו גמל זה של עמלק" שימחה גם הבע"ה של עמלק, כ"א שע"ז שלא יניח "נין ונכד" של עמלק יאבד זכרם גם צא מהבע"ה שלהם), שהרי אי' שם אותו המימרא דר"א אליעזר (אלא שמוסיף "המודיעי") וע"ד אותו הל' נשבע הקב"ה "אם אניח" (אלא שמסיים "שלא יאמרו גמל זה של עמלק" במקום "אילן זה"). אבל בפס"ז כאן הוא באו"א.

* וכן הביא רש"י בס"פ בשלח (שם מדובר ב"מחה אמה") הכתובים דתהלים שם. 17) ראה לקו"ש ח"ו ע' 150. ובהערה 42.

18) ולהעיר מהכלל ע"ד ההלכה ד"כל העומד כו" כזרוק דמי (פסחים יג, ב) כשרוף דמי" (מנחות קב, ב) ועוד בכמה ענינים - ראה כתובות נא, א. ב"ק עו, ב. חולין עב, ב.

3

- אף דשאני בהנ"ל דעומד הוא ע"י שזעשה בו הפעולה משא"כ כאן אינו עומד בפועל להשתנות כ"א דשייך בו.

19) ח.ז. שהגאון ע"ה פירש דס' אה"ע צ"ב
20) ומ"ש רש"י שם: "ומעתה הכל רואים שאני חפץ בכמ" דלכא"ו משמע דכוונתו

בנתינת הבית היתה שיהי' נראה שבית המן נמסר לאסתר, והרי ע"ז נזכר לכא"ו שם (המן) עמלק, אין זה קושיא כיון א' הרי זהו רק תיכף בעת המסירה כששם המן ה' עדיין נקרא על הבית (וכפנים) אבל לא מכאן ולהבא, ב' הרי זה עצמו חלק מפעולת מחיית (כחו וזכרו של) המן.

ועפ"ז י"ל ג"כ דאפי' אם נאמר דבית חשוב כשל המן, כל זמן שלא עשו בני שינוי בפועל לה', נקרא שמו עליו (והרי לא-מצינו שאסתר שינתה הבית). מ"מ צ"ל חותם-לה לקחת הבית כי הרי הבית ניתן להם מאחשורוש (שהוא הגבי' את המן) להראות שמבטל ענינו (ומחשבתו) של המן לאסתר ומרדכי "ומעתה הכל רואים שאני חפץ בכמ".

21) ויש להביא סמוכין לזה מדיוק ל' המדרש - הובא בב"י סי' תר"צ ד"ה כתב הא"ח (עיי"ש בב"י שמהגדה זו "יש שרש" להמנהג ד"כשמזכיר הקורא שם המן ובניו מנקשין התינוקות באבנים או בלוחות עץ שבידם וכתוב בהם שם המן ובניו וע"י הניקוש

הם א' נמחקים) "כי מזה אמחה את זכר עמלק אפי' מעל העצים ומעל האבנים" - דלכא"ו מהו השינוי "מעל העצים ומעל האבנים" - דהו"ל למחות זכר עמלק ע"י השמדת העצים והאבנים עצמם, משמע מזה שהנכסיהם עצמם אי"צ להשמיד כ"א הזכר שישמע עליהם

(עיי' בזה דברי ר"י). וראה תו"ת כאן. (והנהגה שם 6' אהל) וצ"ע הנהגה זו
22) ד"ה והי' כאשר יניה תר"פ אות ג. ד"ה זכור וד"ה והי' כאשר ירים תרצ"ד (קונטרס כה). ועוד.

23) ראה גם תו"א ד"ה זכור (פהא ואילך). וראה לקו"ש ח"ו ע' 104 (סי"ג) ואילך.

24) ראה ד"ה והי' כאשר תר"פ אות ד'. וד"ה הנ"ל תרצ"ד בסופו. וראה לקו"ש

ח"ג בשיחה לפ' זכור. (עיי' שם)
25) תהלים קלא, ב.

הגהה א – פענוח

הקטעים עם הגהות ותיקונים

סעיף א

א. מהפסוק האחרון שבסיום פרשתנו מעתיק רש"י "תמחה את זכר עמלק" ומפרש: "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שח שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה".

בהשקפה ראשונה - בא רש"י להשמיענו שמחית זכר עמלק פירושה (לא רק הריגת אנשי הבנ"א דעמלק בלבד וע"ה ש, אלא) גם מחיית הבהמה. ומוכרח הוא בפש"מ - דאם לאו הכי הרי נזכר שם עמלק (על הבהמה). ועוד דבנ"א אינם "זכר עמלק" אלא עמלק עצמו.

וצלה"ב: מה בכלל קשה בהתיבות "תמחה את זכר עמלק" שהוזקק רש"י לפרשן? ואם נאמר שרש"י מפרש כאן קושטא דמילתא בנ"א איך הוא מחיית זכר עמלק - הול"ל לפרש זאת לעיל בפ' בשלח שכבר בה נאמר שנאמר בה "אמחה את זכר עמלק", ומדלא פרש"י כלום בפעם הראשונה, מוכח דמחיית זכר עמלק הוא דבר ענין המוכן ופשוט גם לבן חמש למקרא - וא"כ ל"ל לרש"י לפרשו כאן.

עוד יש לדייק בדברי רש"י:

(א) מכיון שפונתו חידושו של רש"י כאן לפרש שמחית זכר עמלק נופל הוא "אפילו על הבהמה" - למה הביא (מעתיק מהכתוב בשמואל⁵ ו) כותב גם "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק ג"ה". שהם (אינם רק זכר עמלק בלבד, אלא

המניחים כתבו

סעיף א

א. מהפסוק האחרון שבפרשתנו מעתיק רש"י "תמחה את זכר עמלק" ומפרש: "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שח שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה".

בהשקפה ראשונה בא רש"י להשמיענו שמחית זכר עמלק פירושה (לא רק הריגת אנשי עמלק בלבד, אלא) גם מחיית הבהמה.

וצלה"ב: מה קשה בהתיבות "תמחה את זכר עמלק" שהוזקק רש"י לפרשן? ואם נאמר שרש"י מפרש כאן קושטא דמילתא במה הוא מחיית זכר עמלק - הול"ל לפרש זאת לעיל בפ' בשלח שכבר בה נאמר "אמחה את זכר עמלק", ומדלא פרש"י כלום בפעם הראשונה, מוכח דמחיית זכר עמלק הוא דבר המוכן ופשוט גם לבן חמש למקרא - א"כ ל"ל לרש"י לפרשו כאן.

עוד יש לדייק בדברי רש"י:

(א) מכיון שכוונתו של רש"י כאן לפרש שמחית זכר עמלק נופל "אפילו על בהמה" - למה הביא מהכתוב גם "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק גו" שהם (אינם רק זכר עמלק בלבד, אלא הם) עמלק עצמו.

הם) ~~עמלק עצמו. והלא דברי רש"י~~
~~מדוייקים הם בחסיד ויתיר; וגם במקום~~
~~שמביא מהנאמר בכתוב, מביא רק מה~~
~~ששייך לפירושו (וכדמוכח בפירוש זה~~
~~עצמו, דלא הביא רש"י סיום הכתוב~~
~~"מחמור ועד גמל").~~

ב) למה באמת לא הביא רש"י גם סיום הכתוב "מחמור ועד גמל ג'?", מאחר שבעיקר בא לבאר "שלא יהי' שם עמלק נזכר אפי' על בהמה", ובוהה הרי נכלל גם "מגמל עד ג'?", שגם הם צריכים זכר עמלק, ואינם בכלל "משור ועד שה", כדמוכח מקרא דשמואל דמפרטו בפ"ע.

ג) "מאיש ג' ועד ג' שה" קרא הוא, כנ"ל, ובכ"ז לא כתב רש"י, כדרכו בכ"מ "שנאמר" "כדכתיב", או כיו"ב.

ד) אחרי שמבאר רש"י "שלא יהא שם של עמלק נזכר אפי' על בהמה", מוסיף "לומר בהמה זו כו'" - ולכאוי' הוי כפל לשון.

ה) מדוע מעתיק רש"י בראש פירושו [הרבי הפך הסדר מ"מעתיק רש"י בראש פירושו" ל"בראש פירושו מעתיק רש"י"] גם התיבות "תמחה את" - והרי לא נחית לפרש אלא מהו "זכר עמלק".

סעיף ב

ב. והביאור בזה:

בהציווי ד"תמחה את זכר עמלק" הוקשה לי' לרש"י קשה בפש"מ: "זכר עמלק" פירושו הוא הזכרון של עמלק; והציווי "תמחה את זכר עמלק" הוא למחות זכרון של עמלק ממקום הזכרון היינו ממחשבתו ולכו של אדם. ואי"מ: ציווי שייך על פעולה מעשית, אבל (מבהיל - הרי יש גם בנוגע למח') איך שייך ציווי למחות "זכר עמלק" ממחשבתו - ואדרבא: כשנזכר על הציווי

והלא דברי רש"י מדוייקים הם בחסיד ויתיר; וגם במקום שמביא מהנאמר בכתוב, מביא רק מה ששייך לפירושו (וכדמוכח בפירוש זה עצמו, דלא הביא רש"י סיום הכתוב "מחמור ועד גמל").

ב) למה באמת לא הביא רש"י גם סיום הכתוב "מחמור ועד גמל ג'?", מאחר שבעיקר בא לבאר "שלא יהי' שם עמלק נזכר אפי' על בהמה", ובוהה הרי נכלל גם "מגמל עד ג'?".

ג) אחרי שמבאר רש"י "שלא יהא שם של עמלק נזכר אפי' על בהמה", מוסיף "לומר בהמה זו כו'" - ולכאוי' הוי כפל לשון.

ד) מדוע מעתיק רש"י בראש פירושו גם תיבות "תמחה את" - והרי לא נחית לפרש אלא מהו "זכר עמלק".

סעיף ב

ב. והביאור בזה:

בהציווי ד"תמחה את זכר עמלק" הוקשה לי' לרש"י בפש"מ: "זכר עמלק" פירושו הוא הזכרון של עמלק; והציווי "תמחה את זכר עמלק" הוא למחות זכרון של עמלק ממחשבתו ולכו של אדם. ואי"מ: ציווי שייך על פעולה מעשית, אבל איך שייך ציווי למחות "זכר עמלק" שישכיחוהו מלב (-) דלכאורה אין זה ביכולתו של אדם לבטל זכרון החקוק במחשבתו ולכו

~~נזכר זה עצמו הוא מזכיר את עמלק. שישכיהו מלך - הלכאורה אין זה ביכולתו של אדם לבטל זכרון החקוק במחשבתו ולבו מקודם, ובפרט מלבן של כל אדם ש"מתחת השמים".~~

בשלמא כפ' בשלח נאמר "כי מחה אמה את זכר עמלק" - שהקב"ה בעצמו ימחה את זכרו של עמלק. וזוה לא קשה לי להתלמיד, כי שהקב"ה (שמנטיה הוא כל יכול) ובידו למחות מביטח שימחה וישכח את זכר עמלק ולהשכיהו וישכח ממחשבתם מולבן של בני אדם מכל וכל. אבל בפרשתנו שהציווי הוא אל בני ישראל - "תמחה את זכר עמלק", קשה, כנ"ל, במה איך יכול האדם למחות זכרון שבלב (כל אדם) עד שיתכן לצוותו על זה: שבמחשבתו ושבמחשבת של כל בנ"א אשר "תחת השמים"?

ואת וזה בא רש"י לפרש ולבאר: הציווי כאן הוא לא על מחיית זכרון עמלק מלב ממחשבת האדם, אלא ציווי על פעולה ממשית כ"א - למחות ולבטל כל הדברים המזכירים שמו של עמלק: "משור ועד שה שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה", שעי"ז (ובדרך ממילא) יישכח סו"ס זכרון עמלק גם ממחשבתו מולבו של האדם.

סעיף ג

ג. ועפ"י הנ"ל, דרש"י כאן נחית לפרש תיבת וענין "זכר (עמלק)", דהיינו תוכן מהו הציווי על מחיית הזכרון (ולא רק להשמיענו פרט נוסף בזכר עמלק (שהוא כולל גם בהמה), כדמשמע לכאורה מכללות לשונו דרש"י), מובן מה שכותב גם (תחילת הכתוב) "מאיש ועד גו":

מקודם, ובפרט מלבן של כל אדם ש"מתחת השמים".

בשלמא כפ' בשלח נאמר "כי מחה אמה את זכר עמלק" - שהקב"ה בעצמו ימחה את זכרו של עמלק. וזוה לא קשה לי להתלמיד, כי הקב"ה הוא כל יכול ובידו למחות את עמלק ולהשכיהו מלבן של בני אדם מכל וכל. אבל בפרשתנו שהציווי הוא אל בני ישראל - "תמחה את זכר עמלק", קשה, כנ"ל, במה יכול אדם למחות זכרון שבלב (כל אדם) עד שיתכן לצוותו על זה.

ואת זה בא רש"י לפרש ולבאר: הציווי כאן הוא לא על מחיית זכרון עמלק מלב האדם, אלא ציווי על פעולה ממשית - למחות ולבטל כל הדברים המזכירים שמו של עמלק: "משור ועד שה שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה", שעי"ז (ובדרך ממילא) יישכח זכרון עמלק גם מלבו של אדם.

סעיף ג

ג. ועפ"י הנ"ל, דרש"י כאן נחית לפרש תיבת וענין "זכר (עמלק)", דהיינו מהו הציווי על מחיית הזכרון (ולא רק להשמיענו פרט נוסף בזכר עמלק (שהוא כולל גם בהמה), כדמשמע לכאורה מכללות לשונו דרש"י), מובן מה שכותב גם תחילת הכתוב "מאיש ועד גו":

מצינו במלחמת מדין שעלי' נצטוו
 "נקום נקמת בני' מאת המדינים",
 נאמר בה "כל הטף בנשים גו' החיו לכם".
~~והנה במלחמת מדין גם בנוגע ל"אשה"~~
 שבזה נאמר "וכל אשה גו' הרוגו", הרי
 מפורש זהטעם: כי "הן הנה היו לבני'
 למסר מעל גו' ותהי המגפה בעדת ה"
 שבסיבתם היתה המגפה: ידמשמע מזה,
 דלולי זאת היו' גם הנשים בכלל ד"החיו
 לכם" - ~~ידמשמע כמו "הטף בנשים"~~
~~מותר להחיות הנשים על אף שהי'~~
 הציווי לנקום ולהרוג את המדינים. ועד"ז
 הי' ~~אפשר מקום~~ לומר גם במלחמה זו
 דמחיית עמלק, שגם היא היתה ע"ד
 נקום נקמת בני ישראל, וכמו שמתחיל
 (בפרשתינו) "זכור את אשר עשה לך
 עמלק גו' אשר קרך גו' ויזנב בך גו'",
 ולכן ~~"הי' בהנהיח"~~: תמחה את זכר עמלק
 גו', והייתי סבור לומר שחייבים למחות
 (להרוג) את האנשים, אבל הנשים והטף
 "החיו לכם" ~~מותר להחיותם~~; לכן בא
 דמבאר רש"י [הרבי הפך הסדר, שבמקום
 "לכן בא רש"י ומבאר" יהי' כתוב "לכן
 מבאר רש"י"] (בהביאו תחלת הכתוב):
 הציווי כאן הוא למחות "זכר" (עמלק) -
 וזה כולל "מאיש ועד אשה מעולל ועד
 יונק וכו'".

אולם את (סיום הכתוב) "מחמור
 גו'" אין רש"י צריך להביאו, כי
 זה מובן הוא מאליו וממילא, דכיון
 שהחייבים שהציווי להרוג משור ועד דשה
 דאף מפרש רש"י הטעם (לא מפני [?]
 "שנאמר" אלא בשמואל כו', אלא מפני
 שכאן נאמר "זכר" ולכן צ"ל "שלא יהא
 שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה", הי'
 בכלל הציווי הם כל פשוט שכל הבע"ח
 שלהם בכלל זה.

מצינו במלחמת מדין שעלי' נצטוו
 "נקום נקמת בני' מאת המדינים",
 נאמר בה "כל הטף בנשים גו' החיו
 לכם". והנה במלחמת מדין נאמר
 "וכל אשה גו' הרוגו", והטעם: כי "הן
 הנה היו לבני' למסר מעל גו' ותהי
 המגפה בעדת ה'" שבסיבתם היתה
 המגפה. ומשמע מזה, דלולי זאת הי'
 מותר להחיות הנשים על אף הציווי
 לנקום ולהרוג את המדינים. ועד"ז הי'
 אפשר לומר גם במלחמה זו דמחיית
 עמלק, שגם היא היתה ע"ד נקמת בני
 ישראל, וכמו שמתחיל (בפרשתינו)
 "זכור את אשר עשה לך עמלק גו'
 אשר קרך גו' ויזנב בך גו'", ולכן "והי'
 בהניח . . תמחה את זכר עמלק גו'",
 והייתי סבור לומר שחייבים להרוג
 את האנשים, אבל הנשים והטף
 מותר להחיותם; לכן בא רש"י ומבאר
 (בהביאו תחלת הכתוב): הציווי כאן
 הוא למחות "זכר" (עמלק) - וזה כולל
 "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק
 וגו'".

אולם את סיום הכתוב "מחמור גו'"
 אין רש"י צריך להביאו, כי זה מובן
 מאליו וממילא, דכיון שחייבים להרוג
 שור ושה "שלא יהא שם עמלק נזכר
 אפי' על הבהמה", הרי בכלל הציווי הם
 כל הבע"ח שלהם.

סעיף ד

ד. אך עדיין אי"מ: לפי פי' רש"י שהטעם הוא "שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' כו" קשה: הרי נקרא שמו של עמלק לא רק על בעלי חיים, אלא גם על נכסים אחרים, כגון בתים ושדות וכרמים ואפילו מטלטלין - ולמה כתב רש"י רק דנצטוו למחות את הבהמה; ולא הי' הציווי להשמיד כל נכסיהם, "שלא יהא שם עמלק" נזכר גם על הדומם?

לכן מוסיף רש"י "לומר בהמה זו משל עמלק היתה", ובזה מתרץ קושיא הנ"ל: מחיית עמלק צריכה להיות בדברים המעוררים הזכרון ע"י שיאמרו עליהם "זו משל עמלק היתה", וזה שייך רק בבע"ח ולא בנכסים אחרים.

והביאור בזה:

בבהמה (ובכללה כל הבע"ח) א"א לעשות בה שינוי גמור - שינוי שאינו חוזר לברייתו, דהרי פשוט שאסור לצער את בע"ח וא"כ א"א לעשות בה שינוי המצער. ומזה מובן בפשטות, שגם כאשר תצא הבהמה לרשות בעלים חדשים, מאחר שבעצם אין שייך בה שינוי אמיתי (שאינו חוזר לברייתו) נשאר עלי' רושם שמו של בעלים הראשונים. ובטבע האדם להזכר על ידה בשמו של בעלי' הקודמים. ולכן בהמת עמלק אם תשאר ברשות ישראל מכיון שבהכרח שלא תשתנה (שינוי גמור) מצורה הקודם, יאמרו עלי' "זו משל עמלק היתה", ולא יימחה שמו של עמלק.

משא"כ נכסים אחרים אפשר לעשות בהם שינוי גמור שישתנו

סעיף ד

ד. אך עדיין אי"מ: לפי פי' רש"י שהטעם הוא "שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' כו" קשה: הרי נקרא שמו של עמלק לא רק על בעלי חיים, אלא גם על נכסים אחרים, כגון בתים ושדות וכרמים ואפילו מטלטלין - ולמה כתב רש"י רק דנצטוו למחות את הבהמה; ולא הי' הציווי להשמיד כל נכסיהם, "שלא יהא שם עמלק" נזכר גם על הדומם?

לכן מוסיף רש"י "לומר בהמה זו משל עמלק היתה", ובזה מתרץ קושיא הנ"ל: מחיית עמלק צריכה להיות בדברים המעוררים הזכרון ע"י שיאמרו עליהם "זו משל עמלק היתה", וזה שייך רק בבע"ח ולא בנכסים אחרים.

והביאור בזה:

בבהמה (ובכללה כל הבע"ח) א"א לעשות בה שינוי גמור - שלא יהי' ניכר כלל מצאותו הקודמת, או שינוי שאינו חוזר לברייתו, דהרי ובפרט פשוט שאסור לצער את בע"ח וא"כ א"א לעשות בה שינוי המצער. ומזה מובן בפשטות, שגם כאשר תצא הבהמה לרשות בעלים חדשים, מאחר שבעצם שאין שייך בה שינוי גמור אמיתי (שאינו חוזר לברייתו) נשאר עלי' רושם שממו של בעלים הראשונים. ובטבע האדם להזכר על ידה בשממו של בעלי' הקודמים. ולכן בהמת עמלק אם תשאר ברשות ישראל מכיון שבהכרח שלא תשתנה (שינוי גמור) מצורה הקודם, יאמרו עלי' "זו משל עמלק היתה", ולא יימחה שמו של עמלק.

משא"כ בנכסים אחרים אין הכרח ל"מחות" אותם ודיו וצריך - ע"פ פשט"מ

- השינוי באופן שלא יזכירו שם עמלק.
 ואולי י"ל ~~אפשר לעשות בהם שינוי גמור~~
~~שישתנו למציאות אחרת לגמרי (שינוי~~
~~שאינו חוזר לבריתו)~~ וא"כ דברים אלו,
 מאחר שאינו מוכרח שישארו לעולם
 במציאותם הקודמת, הנה שינוי הרשות
~~אם רק תשתנה רשותם~~ - שנכנסו לרשות
 אחרת ואפשר לשנותם, אין בטבע האדם
 לומר עליהם אח"כ "זו של . . . היתה". פי
 נכסים אחרים (היינו דברים של דומם וכו',
 אפי' אם חשובים הם, כגון אבנים טובות
 ומרגליות "מאחר שיכולים לשנותם")
 אין מציאותם קיימת עד כדי כך שייקרא
 עליהם שם הבעלים הראשונים לעולם.

וזהו שמו ~~דייק~~ מוסיף רש"י [הרבי הפך
 הסדר, שבמקום "וזהו שמדייק רש"י
 ומוסיף" יהי' כתוב "וזהו שמוסיף רש"י"]
 "לומר בהמה זו משל עמלק היתה",
 שעי"ז מובן למה לא נצטוו למחות כל
 נכסי עמלק מלבד הבהמה (סוג הבע"ח),
 כי דוקא עלי' שייך זכרון עמלק, ורק
 במחיתתה יימחה שמו של עמלק.

סעיף ה

ה. עפ"י הנ"ל בשיטת רש"י בפשש"מ
 יתורץ מ"ש במג"א "הנה בית המן נתתי
 לאסתר". לכאז', מכיון שהמן הי' מזרע
 עמלק - "המן האנגי", הרי חייבים היו
 למחות את זכרו, ואיך מותר הי' לקבלה
 אסתר לקבל את ביתו?"

אבל לפי שיטה הנ"ל ת-רש"י ניאח;
 דבאמת לא הי' בזה כל איסור (ומה
 שנקרא שמו של המן על הבית - "הנה בית
 המן נתתי לאסתר" - הי' רק בעת
 הנתינה, אבל כשנכנס כבר לרשותה של
 אסתר) מכיון שזהו דבר דומם לא נקרא
 עוד "בית המן" ולא אמרו עליו בית זה
 של המן הי'.

למציאות אחרת לגמרי (שינוי שאינו
 חוזר לבריתו), וא"כ דברים אלו,
 מאחר שאינו מוכרח שישארו לעולם
 במציאותם הקודמת, הנה אם רק
 תשתנה רשותם - שנכנסו לרשות
 אחרת, אין טבע האדם לומר עליהם
 אח"כ "זו של . . . היתה". כי נכסים
 אחרים (היינו דברים של דומם וכו',
 אפי' אם חשובים הם, כגון אבנים
 טובות ומרגליות "מאחר שיכולים
 לשנותם") אין מציאותם קיימת עד
 כדי כך שייקרא עליהם שם הבעלים
 הראשונים לעולם.

וזהו שמדייק רש"י ומוסיף "לומר
 בהמה זו משל עמלק היתה", שעי"ז
 מובן למה לא נצטוו למחות כל נכסי
 עמלק מלבד הבהמה (סוג הבע"ח),
 כי דוקא עלי' שייך זכרון עמלק,
 ובמחיתתה יימחה שמו של עמלק.

סעיף ה

ה. עפ"י הנ"ל בשיטת רש"י
 בפשש"מ יתורץ מ"ש במג"א "הנה
 בית המן נתתי לאסתר". לכאז', מכיון
 שהמן הי' מזרע עמלק - "המן האנגי",
 הרי חייבים היו למחות את זכרו, ואיך
 מותר הי' לאסתר לקבל את ביתו?

אבל לפי שיטת רש"י ניאח, דבאמת
 לא הי' בזה כל איסור ומה שנקרא
 שמו של המן על הבית - "הנה בית
 המן נתתי לאסתר" - הי' רק בעת
 הנתינה, אבל כשנכנס כבר לרשותה
 של אסתר מכיון שזהו דבר דומם לא
 נקרא עוד "בית המן" ולא אמרו עליו
 בית זה של המן הי'.

ומכש"כ וק"ו: עצם הציווי זכור אל
תשכח את אשר עשה לך עמלק גו' לא
תשכח" - מזכיר את עמלק, ובכ"ז אין בזה
סתירה - ע"פ פש"מ, כנ"ל - כי כשיזכור
לא גו' וימחה - ה"ז הדרך שסו"ס ישכח
זכר עמלק לגמרי²¹,

עאכו"כ בנתינת בית המן.

סעיף ו

ו. מ"יינה של תורה" שבפירש"י:

מבואר בחסידות דקליפת עמלק
בעבודה הו"ע הקרירות, "אשר קרב
בדרך" - שמקרר את האדם שלא
להתפעל מאלקות כו', ומחיית זכר עמלק
היא ע"י העבודה דקב"ע.

ודבר זה מרומז בפירש"י:

קליפת עמלק וראשית גוים עמלק
יכולה לפעול: ~~בבחי~~ בעיקר בזלעמ"ז: בז'
מדות דנפה"א ובכל נפה"ב²⁴ דע ועד -
שאין השם שלם (רק י' ה' - ולא ו' ה', ז"מ
דלמע') ואין הכסא שלם" (כס בלא אלף,
אין נראא אלופו של עולם נגלה בההעלם
וכסוי דהעולם, אף דהשמים כסאי והארץ
הדום רגלי (שרפרף))

ובנפש ובאדם - ה"ז "איש ו(המקבל)
אשה" - דנקרא כן ע"ש פרצוף המדות²⁵,
וכשהם בקטנות - ה"ז "עולל ויונק"²⁶
ובנפה"ב שלו "משור ועד שה" - בתוקפה,
או בקטנות²⁷ "איש ואשה" שבנפש (שהן
בחי' חכ' ובינה); "עולל ויונק" (מוחין
דיניקה כו'); "שור ועד שה" ("בהמה"
שבנפש האדם, שבזה יש השתוות בין
האדם לבהמה, שגם לה יש מדות). ולכן
צריך למחות את זכר עמלק "מאיש ועד
אשה . . . עד שה",

וכיון שיש פעולת ובחי' עמלק ב"גוים"
- שה"ה "ראשית גוים" וג"ז צריך למחות

סעיף ו

ו. מ"יינה של תורה" שבפירש"י:

מבואר בחסידות דקליפת עמלק
בעבודה הו"ע הקרירות, "אשר קרב
בדרך" - שמקרר את האדם שלא
להתפעל מאלקות כו', ומחיית זכר
עמלק היא ע"י העבודה דקב"ע.

ודבר זה מרומז בפירש"י:

קליפת עמלק יכולה לפעול: בבחי'
"איש ואשה" שבנפש (שהן בחי' חכ'
ובינה); "עולל ויונק" (מוחין דיניקה
כו'); "שור עד שה" ("בהמה" שבנפש
האדם, שבזה יש השתוות בין האדם
לבהמה, שגם לה יש מדות). ולכן
צריך למחות את זכר עמלק "מאיש
עד אשה . . . עד שה",

ובפרט שלעת"ל נאמר "אז אהפוך אל . .
 . לכן נאמר בקרא גם "מגמל . . (משא"כ
 בפירש"י שענינו השייך לפשש"מ)

אבל בבחי' דומם שהיא העבודה
 דקב"ע ("אם לא שויתי ודוממתי"
 - ביטול וקב"ע), בזה אין לעמלק
 שום אחיזה, ואדרבה ע"י בחי' קב"ע
 וביטול, פועלים מחיית זכר עמלק
 גם במבחי' "איש ועד . . שה ואשה וכו'".
 ונעשה השם שלם והכסא שלם.

(1) . . הובא בפירש"י ס"פ בשלח.

(2)

(3) ראה רשימות הצ"צ לאיכה (א, ה)
 ע'

(4)

(משיחת ש"פ תצא תשכ"ה)

אבל בבחי' דומם שהיא העבודה
 דקב"ע ("אם לא שויתי ודוממתי"
 - ביטול וקב"ע), בזה אין לעמלק
 שום אחיזה, ואדרבה ע"י בחי' קב"ע
 וביטול, פועלים מחיית זכר עמלק גם
 בבחי' "איש ואשה וכו'".

(משיחת ש"פ תצא תשכ"ה)

ההערות עם הגהות ותיקונים

אבל: א) המדובר שם הוא לא בציווי שעל בני"י במחית עמלק אלא "נשבע הקב"ה . . שלא להשאיר", מה שיעשה הקב"ה [הרבי הפך את הסדר, שבמקום "מה שהקב"ה יעשה" יהי' כתוב "מה שיעשה הקב"ה"]. (וככתוב שלפניו "שם מחית" ובמדרש שם (הובא בפירש"י שם): שנא' "מחה אמה גו"*) . (ב) ועיקר: בפשטות דרז"ל הנ"ל אינו מדובר בכלל על איבוד אילן כו' של עמלק אלא "שלא להשאיר . . . לא נין ולא נכד" של אנשים ועי"ז יאבד (גם) זכרם "שלא יאמרו אילן זה של עמלק כו" שהרי אין מציאות עם עמלק. (אבל ראה במדרש תהלים באבער דשם הוא באו"א קצת).

18) ולהעיר מהכלל ע"ד ההלכה ד"כל העומד כו' כורוק דמי (פסחים יג, ב) כשרוף דמי" (מנחות קב, ב) ועוד בכמה ענינים - ראה כתובות נא, א. ב"ק עו, ב. חולין עב, ב - אף דשאני בהנ"ל דעומד הוא עי"ז עי"ז שיתעשה בו הפעולה משא"כ כאן אינו עומד בפועל להשתנות, כ"א דשייך בו.

19*) וכמו שהקשה מהר"י פערלא בס' ח"א ע' 523 להעתיק תירוצו בהערה

20) ומ"ש רש"י שם: "ומעתה הכל רואים שאני חפץ בכס" דלכא' משמע דכוונתו בנתינת הבית היתה שיהי' נראה שבית המן נמסר לאסתר, והרי עי"ז נזכר לכא' שם (המן) עמלק, אין זה קושיא כי: א) הרי זהו רק תיכף בעת המסירה כששם המן ה' עדיין נקרא על הבית (וכפנים) אבל לא מכאן ולהבא לאחר זמן, ב) הרי זה עצמו חלק מפעולת מחית (כחו וזכרו של) המן.

5) ועפ"ז מובן שאינו מספיק לומר דהוקשה לי' כמ"ש בגו"א "דאם לא כן . . הוי למיכתב תהרוג את עמלק מאי תמחה את זכר עמלק" - דא"כ הו"ל לפרש בפעם הא' בבשלת, כפנים, ומוכרח לומר דכאן ישנה איה קושיא דאינה שייכת בפ' בשלח.

5*) כדלעיל הערה א.

9) וראה רא"ם ובאר מים חיים (לפירש"י) כאן. וראה רד"ק ומהר"י קרא (ש"א שם).

ומה שברש"י שם פי' "שהיו בעלי כשפים ומשנין עצמן ודומין לבהמה" - הרי פירש"י בנ"ך אינו כ"כ ע"פ פשט"מ בדיוק בתכלית בדיוק בתכלית כמו בפירושו עה"ת.

15) ובפשטות כ"ה וגם במלחמת חובה ד"עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" שהוא מש"נ "כי תבואו מלחמה גו" (בהעלותך י, ט), ש"למדך תורה הבא להרגך השכם להרגו" (פירש"י משפטים כב, א). בפשטות זהו רק בנוגע בלאנשים אבל נשים וטף שלא "באו להרגך" אין להרגם (ראה בלקו"ש שם הערה 22 ובשוה"ג שם). ועפ"ז להעיר שגם עמלק בא למלחמה על ישראל וא"כ קס"ד שבמלחמת נקמה נגדו הרי"ז בדוגמת הנ"ל ד"השכם להרגו" רק האנשים שבאו להרגך.

16) במדרש תהלים (מזמור ט, ז. הובא בילקוט שם): "שבועה נשבע הקב"ה . . שלא להשאיר זכר עמלק לא נין ולא נכד . . שלא יאמרו אילן זה של עמלק הי' . . שנא' אבד זכרם המה". ולכא' משמע מזה דמחית עמלק שייך לא רק בבע"ח אלא גם באילן כו'.

"כי מחה אמה את זכר עמלק אפי' מעל העצים ומעל האבנים" - דלכאו' מהו הפירוש למה רק "מעל העצים ומעל האבנים" - דהול"ל למחות לגמרי זכר עמלק ע"י השמדת העצים והאבנים עצמם, ומשמע ומוכח מזה שהנכסים שהם עצמם אי"צ להשמיד למחות, כ"א הזכר שישנו שעליהם (ע"ד צורות וכו' ב). וראה תו"ת כאן.

21* אלא שעפ"ז צע"ק ממדרז"ל (הובא גם ברמב"ם סוף הל' מגלה) דימי הפורים לא יבטלו - הרי גם זכר עמלק לא יבטל.

24 ראה ד"ה והי' כאשר ירים משה תר"פ אות ד'. וד"ה הנ"ל תרצ"ד בסופו. וראה לקו"ש ח"ג בשיחה לפ' זכור.

24* ראה השימות הנ"ל לאיכה (ע"פ א, ה) ע'—

ועפ"ז י"ל ג"כ דאפי' אם נאמר דבית חשוב כשל המן, כל זמן שלא נעשה בו שינוי בפועל יהי' נקרא שמו עליו [הרבי הפך את הסדר, שבמקום "נקרא שמו עליו", יהי' כתוב "שמו נקרא עליו"] (והרי לא מצינו שאסתר שינתה הבית) מ"מ כאן הותר לה מותר לקחת הבית כי הרי הבית ניתן להם מאחשורוש (שהוא הגב' את המן) להראות שמבטל ענינו (ומחשבתו) של המן לאסתר ומרדכי "ומעתה הכל רואים שאני חפץ בכם".

21 ויש להביא סמוכין לזה מדיוק ל' המדרש - הובא בב"י סי' תרצ"ד"ה כתב הא"ח (עיי"ש בב"י שמהגדה זו "יש שרש" להמנהג ד"כשמזכיר הקורא שם המן ובניו מנקשין התינוקות באבנים או בלוחות עץ שבידם וכתוב בהם שם המן ובניו וע"י הניקוש הם נמחקים"):

לקו"ש חי"ד תצא ב — הגהה ב

תצא

א. בסיום פירשתינו מעתיק רש"י
"תמחה את זכר עמלק" ומפרש: "מי
איש ועד אשה מעולל (ע"ד יונק משור
ועד שהי שלא יחא שם עמלק נזכר
אפי' על הבהמה לומר בהמה זו משל
עמלק היתה".

בהשקפה ראשונה — בא רש"י
להשמיטנו שמחית זכר עמלק פירושה
(לא רק הריגת הבנ"א דעמלק, אלא)
גם מחית הבהמה. ומכרחה הוא כי
משש"מ — דאם לא (הרי) הרי נזכר
שם עמלק (על הבהמה). ועוד דבנ"א
אינם "זכר עמלק" אלא עמלק עצמה.
וצלח"ב: מה בכלל קשה בהחיות
"תמחה את זכר עמלק" שהחוקק רש"י
לפרשנו: ? ואם נאמר שרש"י מפרש
מאן קשטא דמילתא איך הוא מחית
בפי בשלח שגומר בה "אמחה את
זכר עמלק" — הו"ל לפרש זאת לעני
זכר עמלק, ומדלא מפרש כלום בפנים
הראשונה, מוכח שמחית זכר עמלק
הוא גנב-מבין ופשוט גם לבן חמש
למקרא — ואיך ליל לרש"י לפרשו
כאן.

עוד יש לדיוק בדברי רש"י:
א) מכיון שהדיוק של רש"י קאו
הוא שמחית זכר עמלק הוא "אמחי"
על הבהמה — למה (מעתיק מכתוב)
בשמואל? וכתב גם "מאיש ועד אשה
מעולל ועד יונק".
ב) למה לא הביא רש"י גם סיום
הכתוב "ועד-גמלי" מאחר שגם
הם "זכר עמלק" ואינם בכלל "משור"
ועד שהי. כדמוכח מקרא בשמואל ד'
מקרינו בפ"ע.

ג) "מאיש ועד גו" שהי קרא הוא
כנ"ל, ובכ"ז לא כתב רש"י כדרכו
בכ"מ "כדכתיב", או כיו"ב
ד) אחרי שבבאר רש"י "שלא יחא
שם של עמלק נזכר אפי' על הבהמה"
נוסף "לומר בהמה זו כו'" — ולכא
הוי כפל לשון.

ה) בבאר פירושו מעתיק רש"י גם
החיות "תמחה את" — והרי לא
נזכר לפרש אלא מהו "זכר עמלק".

(לא פ' אפי' אפי' ודפסד, אלא)

(בג פ' תמחה וכן א"א)

אפי' אפי' ודפסד

(כ"ל)

והוא נשבע על שם ה' אלהיו
אשר הוא יושב על קרן
העץ אשר יושב על קרן
העץ אשר יושב על קרן
העץ אשר יושב על קרן
העץ אשר יושב על קרן
העץ אשר יושב על קרן
העץ אשר יושב על קרן

[illegible]

ב. והביאור בזה:
בהציווי ד-תמחה את זכר עמלק" קשה בפשטם: "זכר עמלק פירושו הוא הזכרון של עמלק; והציווי תמחה את זכר עמלק" הוא למחות וזכרון של עמלק ממקום הזכרון היינו ממחשבתו ולבו של אדם. ואזי"מ: איד שייך ציווי למחות. זכר עמלק" ממחשבתו - וזכר את עמלק.

מזכיר את עמלק
בשליטת בני ישראל נאמר "בי מלח"
אחזה את זכר עמלק — חקריה
ימחה את זכר ושל עמלק החברה
פשוטה כל (כול) מבטיח שימחה ויש
כוח את זכר עמלק מתחננתם ולכן
כל בני אדם, אבל שפרושתם
ציון הוא לא בני ישראל — תחתיה.
את זכר עמלק, קשה כנולד איד יכול
והוא לנחות זכרו שבמשפטו וש'
במשפת של כל בניה אשר תחת
בשמים!

השמים?
וזה בא רש"י לפרש ולבאר: הציון
הוא לא על מחיית זכרון עמלק ממח
שבת האדם, כ"א — למחית כל הדב-
רים המזכירים שמו של עמלק:
"משור ועד שה שלא יאה. שם עמלק"
נזכר אפילו על הבחמה לומר בהמה
זו משל עמלק היתה, שעי"ז (ובדרך
ממלא) יושבת טורח זכרון עמלק גם
ממחשבתו ולבו של האדם".

(Handwritten notes in Hebrew, mostly crossed out or scribbled over)

(1) ש"א טו, ב.
ראה מביטלת ט"ס בשלח. פס"ו מאן
ע"ה. ובעל פה. אבל ראה לקמן הערה א.
במבינים הל' מלכים פ"ו ה"ד וכן במעשר
מצוה תרה הכוונה רק מחית האדם (ולא
הבהמה) - אלא מניח שם.
(2) וימכור דאן לומר שהוא ממני שני
דרש ד"ל (ראה בהנחה הקודמת) שהרי
(א) אין סבא דרשות ד"ל רק במקום
שנוגע לשפטים, ב' דרש ו' או' (בא)
במביטלת פ' בשלח וא"כ הוי"ל לרשי
ובכפנים.

(4) י' יד.
(5) ופני מוכן שאינו מספיק לומר ד'
הקשה לי כמיש בגי' אדם לא כן .
הוא מוכיח תהווה את עמל מאי תחא את
וכר עמל - דאי הויל לפרש במעם הא'
בשלה, בפנים, ומורכב לומר דכאן ישנה
בשלה.
(6) דאיה שייכת ב' בשלה.
בדליל הערה 1.

(7) וכמו שהוא בספורנו כאן.
(8) ולהעיר שבדרשת רז"ל (ראה לעיל ע"ה (2) הוזכר "גמל זה של עמלק".
(9) במירשיי בשלח (שם): "לכך אני ה' יודך שחפץ אני למחותו", וברא"ם שם: "שנחמה אותו אני דא"כ כאי ושים כאוני שפ".

אבל יל שזה שמוהיר את יהושע הוא
 יל צריכים ללחום נגדם ולמחותם ע"י
ביתם אבל מחיית וזכר פתח מלך
 ש הוא על הקבי"ה — "מחה אמתו וגו'".
 (ו) וראה רא"ם ובאר מים חיים (ל'
 (י"ג) כגון. וראה דר"ק ומהרי"ק קרא (ש"א

ה שרשי שם פ' שהיו בעלי כשמים
 צענן וזמין לבהנה — הרי מרשי
 אנו כיכ (ע"ם פשט) בדוק בחכמת
 משיאכ צ"ד הולכה מדכתיב "זכר"
 לל זכר היום (הכל) למדו רק שצריך
 גם השוא ראה חינוך שם.

[illegible]

(Handwritten notes in Hebrew script, partially circled)

1. (127 57 121213 94.01) 100

2424

10 ביאיר - חנה :

פג. עמ' 717

 γ

—

7010
C. 50

77777

* צדקה יב, טו - א' ואל
האמר קצת אמן כח
המלך המשיח בן הדוד.
ואשר דק ח' (ש)
אזכירה את שמו
יבס - רבי חסידות
אברהם (חסידות ג')
אשר יום הולדתו עין רר
דמשן - אברהם ברוך
אשר

הגהה ב — פענוח

הקטעים עם הגהות ותיקונים

סעיף א

א. בסיום פרשתנו מעתיק רש"י "תמחה את זכר עמלק" ומפרש: "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שם שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה".

בהשקפה ראשונה - בא רש"י להשמיענו שמחייט זכר עמלק פירושה (לא רק הריגת הבנ"א דעמלק, אלא) גם מחייט הבהמה. ומוכרח הוא בפשש"מ - דאם לאו הכי הרי נזכר שם עמלק (על הבהמה). ועוד דבנ"א אינם "זכר עמלק" אלא עמלק עצמו.

וצלה"ב: מה בכלל קשה בהתיבות "תמחה את זכר עמלק" שהוזקק רש"י לפרש? ואם נאמר שרש"י מפרש (לא פי' **הפ התיבות שבכתוב, אלא**) פאן קושטא דמילתא איך הוא מחייט זכר עמלק - הו"ל לפרש זאת לעיל בפ' בשלח שנאמר בה "אמחה את זכר עמלק", ומדלא פרש"י כלום בפעם הראשונה, מוכח דהן פי' התיבות והן אופן דמחייט זכר עמלק הוא ~~ענין~~ המובן ופשוט גם לבן חמש למקרא - וא"כ ל"ל לרש"י לפרשו כאן.

עוד יש לדייק בדברי רש"י:

(א) מכיון שחידושו של רש"י כאן הוא שמחייט זכר עמלק הוא "אפילו על הבהמה" - למה (מעתיק מהכתוב בשמואל ו) כותב גם "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק".

כפי שנכתב

סעיף א

א. בסיום פרשתנו מעתיק רש"י "תמחה את זכר עמלק" ומפרש: "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שם שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה".

בהשקפה ראשונה - בא רש"י להשמיענו שמחייט זכר עמלק פירושה (לא רק הריגת הבנ"א דעמלק, אלא) גם מחייט הבהמה. ומוכרח הוא בפשש"מ - דאם לאו הכי הרי נזכר שם עמלק (על הבהמה). ועוד דבנ"א אינם "זכר עמלק" אלא עמלק עצמו.

וצלה"ב: מה בכלל קשה בהתיבות "תמחה את זכר עמלק" שהוזקק רש"י לפרש? ואם נאמר שרש"י מפרש כאן קושטא דמילתא איך הוא מחייט זכר עמלק - הו"ל לפרש זאת לעיל בפ' בשלח שנאמר בה "אמחה את זכר עמלק", ומדלא פרש"י כלום בפעם הראשונה, מוכח דמחייט זכר עמלק הוא ענין המובן ופשוט גם לבן חמש למקרא - וא"כ ל"ל לרש"י לפרשו כאן.

עוד יש לדייק בדברי רש"י:

(א) מכיון שחידושו של רש"י כאן הוא שמחייט זכר עמלק הוא "אפילו על הבהמה" - למה (מעתיק מהכתוב בשמואל ו) כותב גם "מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק".

(ב) למה לא הביא רש"י גם סיום הכתוב ~~"מחמור ועד גמל"~~ "מגמל ועד חמור" [סימן בשני חיצים], מאחר שגם הם "זכר עמלק", ואינם בכלל "משור ועד שה", כדמוכח מקרא דשמואל דמפרטו בפ"ע.

(ג) "מאיש ועד גו' שה" קרא הוא, כנ"ל, ובכ"ז לא כתב רש"י, כדרכו בכ"מ "כדכתיב", או כיו"ב.

(ד) אחרי שמבאר רש"י "שלא יהא שם של עמלק נזכר אפי' על הבהמה", מוסיף "לומר בהמה זו כו'" - ולכאן הוי כפל לשון.

(ה) בראש פירושו מעתיק רש"י גם התיבות "תמחה את" - והרי לא נחית לפרש אלא מהו "זכר עמלק".

סעיף ב

ב. והביאור בזה:

בהציווי ד"תמחה את זכר עמלק" קשה בפשש"מ: "זכר עמלק" פירושו הוא הזכרון של עמלק; והציווי "תמחה את זכר עמלק" הוא למחות זכרון של עמלק ממקום הזכרון היינו ממחשבתו ולבו של אדם. ואי"מ: איך שייך ציווי למחות [הקו דלמחות כנראה מהרבי] "זכר עמלק" ממחשבתו, והול"ל "זכר עמלק לא יהי' על לבך" או "תסיר מלבך" וכיו"ב, היינו שלא יחשוב ע"ד עמלק ברצון, אבל אינו "בעה"ב" על דמחשבתו שלא "יפול" במח' "זכר עמלק",

וע"ד מרז"ל"ג' עבירות אין אדם ניצול מהם בכ"י הרהור עבירה כו'.

- ואדרבא: כשנזכר על הציווי זה עצמו מזכיר את עמלק.

בשלמא בפ' בשלח נאמר "כי מחה אמחה את זכר עמלק" - שהקב"ה ימחה את זכרו של עמלק. הקב"ה (שהוא כל

(ב) למה לא הביא רש"י גם סיום הכתוב "מחמור ועד גמל", מאחר שגם הם "זכר עמלק", ואינם בכלל "משור ועד שה", כדמוכח מקרא דשמואל דמפרטו בפ"ע.

(ג) "מאיש ועד גו' שה" קרא הוא, כנ"ל, ובכ"ז לא כתב רש"י, כדרכו בכ"מ "כדכתיב", או כיו"ב.

(ד) אחרי שמבאר רש"י "שלא יהא שם של עמלק נזכר אפי' על הבהמה", מוסיף "לומר בהמה זו כו'" - ולכאן הוי כפל לשון.

(ה) בראש פירושו מעתיק רש"י גם התיבות "תמחה את" - והרי לא נחית לפרש אלא מהו "זכר עמלק".

סעיף ב

ב. והביאור בזה:

בהציווי ד"תמחה את זכר עמלק" קשה בפשש"מ: "זכר עמלק" פירושו הוא הזכרון של עמלק; והציווי "תמחה את זכר עמלק" הוא למחות זכרון של עמלק ממקום הזכרון היינו ממחשבתו ולבו של אדם. ואי"מ: איך שייך ציווי למחות "זכר עמלק" ממחשבתו - ואדרבא: כשנזכר על הציווי זה עצמו מזכיר את עמלק.

בשלמא בפ' בשלח נאמר "כי מחה אמחה את זכר עמלק" - שהקב"ה ימחה את זכרו של עמלק. הקב"ה

יכול) מבטיח שימחה וישכיח את זכר עמלק ממחשבתם ולכן של בני אדם. אבל בפרשתנו שהציווי הוא אל בני ישראל - "תמחה את זכר עמלק", קשה, כנ"ל, איך יכול האדם למחות זכרון שבמחשבתו ושבמחשבת של כל בנ"א אשר "תחת השמים"?

וזה בא רש"י לפרש ולבאר: הציווי הוא לא על מחיית זכרון עמלק ממחשבת האדם, כ"א - למחות כל הדברים המזכירים שמו של עמלק: "משור ועד זה שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה", שעי"ז (ובדרך ממילא) יישכח סו"ס* זכרון עמלק גם ממחשבתו ולבו של האדם.

סוף סעיף ג וסעיף ד

. . מפרש רש"י הטעם (לא מפני "שנאמר" דכתיב בשמואל כו', אלא) מפני שכאן נאמר "זכר" ולכן צ"ל "שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה", פשוט שכל הבע"ח שלהם בכלל זה.

ד. אך עדיין אי"מ: לפי פי' רש"י שהטעם הוא "שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' כו'" קשה: הרי נקרא שמו של עמלק לא רק על בעלי חיים, אלא גם על נכסים אחרים, כגון בתים ושדות וכרמים ואפילו מטלטלין - ולמה כתב רש"י רק דנצטוו למחות את הבהמה, ולא הי' הציווי להשמיד כל נכסיהם, "שלא יהא שם עמלק" נזכר גם על הדומם?

לכן מוסיף רש"י "לומר בהמה זו משל עמלק היתה", ובזה מתרץ קושיא הנ"ל: מחיית עמלק צריכה להיות בדברים המעוררים הזכרון ע"י שיאמרו עליהם

(שהוא כל יכול) מבטיח שימחה וישכיח את זכר עמלק ממחשבתם ולכן של בני אדם. אבל בפרשתנו שהציווי הוא אל בני ישראל - "תמחה את זכר עמלק", קשה, כנ"ל, איך יכול האדם למחות זכרון שבמחשבתו ושבמחשבת של כל בנ"א אשר "תחת השמים"?

וזה בא רש"י לפרש ולבאר: הציווי הוא לא על מחיית זכרון עמלק ממחשבת האדם, כ"א - למחות כל הדברים המזכירים שמו של עמלק: "משור ועד זה שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה", שעי"ז (ובדרך ממילא) יישכח סו"ס זכרון עמלק גם ממחשבתו ולבו של האדם.

סוף סעיף ג וסעיף ד

. . מפרש רש"י הטעם (לא מפני "שנאמר" בשמואל כו', אלא מפני שכאן נאמר "זכר" ולכן צ"ל "שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה", פשוט שכל הבע"ח שלהם בכלל זה.

ד. אך עדיין אי"מ: לפי פי' רש"י שהטעם הוא "שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' כו'" קשה: הרי נקרא שמו של עמלק לא רק על בעלי חיים, אלא גם על נכסים אחרים, כגון בתים ושדות וכרמים ואפילו מטלטלין - ולמה כתב רש"י רק דנצטוו למחות את הבהמה: ולא הי' הציווי להשמיד כל נכסיהם, "שלא יהא שם עמלק" נזכר גם על הדומם?

לכן מוסיף רש"י "לומר בהמה זו משל עמלק היתה", ובזה מתרץ קושיא הנ"ל: מחיית עמלק צריכה להיות בדברים המעוררים הזכרון

"זו משל עמלק היתה", וזה שייך רק בבע"ח ולא בנכסים אחרים.

והביאור בזה:

בבהמה (ובכללה כל הבע"ח) א"א לעשות בה שינוי גמור שלא יהי' ניכר כלל מציאותה הקודמת, או שינוי שאינו חוזר לברייתו, ובפרט שאסור לצער את בע"ח וא"כ א"א לעשות בה שינוי המצער. ומזה מובן, שגם כאשר תצא הבהמה לרשות בעלים חדשים, מאחר שאין שייך בה שינוי גמור נשאר עלי' רושם **שמים** של בעלים הראשונים. ובטבע האדם להזכר על ידה שמם של בעלי' הקודמים. ולכן בהמת עמלק **אם תשאר - גם כשתעבור** לרשות ישראל מכיון שלא תשתנה (שינוי גמור) מצורה הקודם, יאמרו עלי' "זו משל עמלק היתה", ולא יימחה שמו של עמלק.

משא"כ בנכסים אחרים - אין הכרח ל"מחות" אותם, ודיו וצריך - ע"פ פשש"מ - שינוי באופן שלא יזכירו **הנכסים** שם עמלק. ואולי י"ל דברים אלו, מאחר שאינו מוכרח שישארו לעולם במציאותם הקודמת, הנה ע"י שינוי הרשות - שנכנסו לרשות אחרת **ואפשר** לשנותם, אין בטבע האדם לומר עליהם אח"כ "זו של . . היתה". נכסים אחרים (דברים ~~של~~ דומם וכו'), אפי' אם חשובים הם, כגון אבנים טובות ומרגליות "מאחר שיכולים לשנותם" אין מציאותם **קיימת** עד כדי כך שייקרא עליהם שם הבעלים הראשונים לעולם.

וזהו שמוסיף רש"י "לומר בהמה זו משל עמלק היתה", שע"ז מובן למה לא נצטוו למחות כל נכסי עמלק מלבד

ע"י שיאמרו עליהם "זו משל עמלק היתה", וזה שייך רק בבע"ח ולא בנכסים אחרים.

והביאור בזה:

בבהמה (ובכללה כל הבע"ח) א"א לעשות בה שינוי גמור שלא יהי' ניכר כלל מציאותו הקודמת, או שינוי שאינו חוזר לברייתו, ובפרט שאסור לצער את בע"ח וא"כ א"א לעשות בה שינוי המצער. ומזה מובן, שגם כאשר תצא הבהמה לרשות בעלים חדשים, מאחר שאין שייך בה שינוי גמור נשאר עלי' רושם שמם של בעלים הראשונים. ובטבע האדם להזכר על ידה שמם של בעלי' הקודמים. ולכן בהמת עמלק אם תשאר ברשות ישראל מכיון שלא תשתנה (שינוי גמור) מצורה הקודם, יאמרו עלי' "זו משל עמלק היתה", ולא יימחה שמו של עמלק.

משא"כ בנכסים אחרים - אין הכרח ל"מחות" אותם ודיו וצריך - ע"פ פשש"מ - שינוי באופן שלא יזכירו שם עמלק. ואולי י"ל דברים אלו, מאחר שאינו מוכרח שישארו לעולם במציאותם הקודמת, הנה שינוי הרשות - שנכנסו לרשות אחרת ואפשר לשנותם, אין בטבע האדם לומר עליהם אח"כ "זו של . . היתה". נכסים אחרים (דברים של דומם וכו'), אפי' אם חשובים הם, כגון אבנים טובות ומרגליות "מאחר שיכולים לשנותם" אין מציאותם **קיימת** עד כדי כך שייקרא עליהם שם הבעלים הראשונים לעולם.

וזהו שמוסיף רש"י "לומר בהמה זו משל עמלק היתה", שע"ז מובן למה לא נצטוו למחות כל נכסי עמלק

הבהמה (הבע"ח), כי דוקא עלי' שייך זכרון עמלק, ורק במחייתה יימחה שמו של עמלק.

וההכרח (גם) בפשש"מ כאן על אתר שלא כל נכסי עמלק מאבדים - דא"כ הול"ל בקרא ל' "חרם", עדמש"נ לעיל בעיר הנדחת*).

סעיף ה

ה. ע"פ הנ"ל בשיטת רש"י בפשש"מ יתורץ מ"ש במג"א "הנה בית המן נתתי לאסתר". לכאז', מכיון שהמן הי' מזרע עמלק - "המן האגני", הרי חייבים היו למחות את זכרו, ואיך קבלה אסתר את ביתו?

לפי שיטה הנ"ל ניחא: לא הי' בזה איסור (ומה שנקרא שמו של המן על הבית - "הנה בית המן נתתי לאסתר" - הי' רק בעת הנתינה, אבל כשנכנס לרשותה של אסתר) לא נקרא עוד "בית המן" ולא אמרו עליו בית זה של המן הי'.

ומכש"כ וק"ו: עצם הציווי "זכור את אשר עשה לך עמלק גו' לא תשכח" - מזכיר את עמלק, ובכ"ז אין בזה סתירה - ע"פ פשש"מ, כנ"ל - כי כשיזכור וימחה - ה"ז הדרך שסו"ס ישכח זכר עמלק לגמרי,

עאכו"כ בנתינת בית המן.

וא"ו. והנה לאחכ"ז ע' תמוה: איך אפשר לימחות זכרו של עמלק והרי חסיפה עד"ו הוא חלק מה שאירע לעמלק - הוא כמה פרשיות בתורה¹, ואדרבא נצטוונו²: רק השמר לך גו' פן תשכח גו' ופן יסורו מלבבך. וכן, כנ"ל, הציווי דפרשתנו הוא, כל' הכתוב "זכור את אשר עשה לך עמלק".

מלבד הבהמה (הבע"ח), כי דוקא עלי' שייך זכרון עמלק, ורק במחייתה יימחה שמו של עמלק.

סעיף ה

ה. ע"פ הנ"ל בשיטת רש"י בפשש"מ יתורץ מ"ש במג"א "הנה בית המן נתתי לאסתר". לכאז', מכיון שהמן הי' מזרע עמלק - "המן האגני", הרי חייבים היו למחות את זכרו, ואיך קבלה אסתר את ביתו?

לפי שיטה הנ"ל ניחא: לא הי' בזה איסור (ומה שנקרא שמו של המן על הבית - "הנה בית המן נתתי לאסתר" - הי' רק בעת הנתינה, אבל כשנכנס לרשותה של אסתר) לא נקרא עוד "בית המן" ולא אמרו עליו בית זה של המן הי'.

ומכש"כ וק"ו: עצם הציווי "זכור את אשר עשה לך עמלק גו' לא תשכח" - מזכיר את עמלק, ובכ"ז אין בזה סתירה - ע"פ פשש"מ, כנ"ל - כי כשיזכור וימחה - ה"ז הדרך שסו"ס ישכח זכר עמלק לגמרי,

עאכו"כ בנתינת בית המן.

ועכצ"ל (גם בפשש"מ) דאסורה זכירתה בפ"ע עמלק לשם זכירה, ומחוייבת זכירת עמלק לשם מחיית זכרו. ולא עוד אלא משלכת חילה מנהג הוא לכתוב פותחים שמו על עצים ואבנים⁴ בשביל למחותם ע"י ניקוש הקשה³, שהרי א"א לו לקיים למחותו מצות תמחה את זכר⁴ עמלק מבלי שיכתבו תחלה⁵.

ולהעיר שעפ"ז צ"ע בנוגע לגונב מעני ע"פ ע"מ לשלם תשלומי כפל כי יודע שלא יקבל באופן אחר⁶, הקונה חמץ בפסח ע"מ לקיים "תשביתו"⁷, עושה ע"ז ע"מ לקיים אבד תאבדון⁸. ואכ"מ

סעיף ז

ז. מ"ינה של תורה" שבפירש"י:

מבואר בחסידות דקליפת עמלק בעבודה הו"ע הקרירות, "אשר קרב בדרך" - שמקרר את האדם* שלא להתפעל מאלקות כו', ומחיית זכר עמלק היא ע"י העבודה דקב"ע.

ודבר זה מרומז בפירש"י.

עמלק וראשית גוים (ז' אומות, ז' מדות) עמלק יכולים לפעול; בעיקר בזלעמ"ז: בז' מדות דנפה"א ובכל נפה"ב ועד - שאין השם שלם דק (רק י' ה' - ולא ו' ה', ד"א ז"מ דלמע') ואין הכסא שלם (כס, בלא אלף, אין אלופו של עולם נגלה בההעלם וכסוי דהעולם, אף דהשמים כסאי והארץ הדום רגלי (שרפרף)).

ובאדם - ה"ז "איש ו(המקבל) אשה" - דנקרא כן ע"ש המדות, וכשהם בקטנות - ה"ז "עולל ויונק" ובנפה"ב שלו "משור ועד שה" - בתוקפה, או (בחלישות) בקטנות.

ולכן צריך למחות את זכר עמלק "מאיש ועד . . שה", [הרבי העביר שורה

סעיף ז

ו. מ"ינה של תורה" שבפירש"י:

מבואר בחסידות דקליפת עמלק בעבודה הו"ע הקרירות, "אשר קרב בדרך" שמקרר את האדם שלא להתפעל מאלקות כו', ומחיית זכר עמלק היא ע"י העבודה דקב"ע.

ודבר זה מרומז בפירש"י.

עמלק וראשית גוים עמלק יכול לפעול, בעיקר בזלעמ"ז: בז' מדות דנפה"א ובכל נפה"ב ועד - שאין השם שלם רק (רק י' ה' - ולא ו' ה', ז"א דלמע') ואין הכסא שלם (כס בלא אלף, אין אלופו של עולם נגלה בההעלם וכסוי דהעולם, אף דהשמים כסאי והארץ הדום רגלי (שרפרף)).

ובאדם - ה"ז "איש ו(המקבל) אשה" - דנקרא כן ע"ש המדות, וכשהם בקטנות - ה"ז "עולל ויונק" ובנפה"א שלו "משור ועד שה" - בתוקפה, או בקטנות.

זו מלקמן לכאן וכתב בצד: מבהיל

וכיון שיש פעולת ובחי' עמלק
ב"גוים" - שה"ה "ראשית גוים" וג"ז
צריך למחות ובפרט שלעת"ל נאמר
אהפוך אל כל העמים שפה ברורה לקרא
כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד",

לכן נאמר בקרא גם "מגמל ועד
חמור" (משא"כ בפירש"י שענינו השייך
לפשש"מ).

~~ולכן צריך למחות את זכר עמלק
מאיש ועד... שה"ה~~

אבל בבחי' דומם שהיא העבודה
דקב"ע ("אם לא שויתי ודוממתי" -
ביטול וקב"ע), בזה אין לעמלק אחיזה,
ואדרבה ע"י בחי' קב"ע וביטול נעשית
מחיית זכר עמלק גם מבחי' "איש ועד .
שה". ונעשה השם שלם והכסא שלם.

(משיחת ש"פ תצא תשכ"ה)

וכיון שיש פעולת ובחי' עמלק
ב"גוים" - שה"ה "ראשית גוים" וג"ז
צריך למחות ובפרט שלעת"ל נאמר
"אז אהפוך אל כל העמים שפה
ברורה לקרא כולם בשם ה' ולעבדו
שכם אחד"

לכן נאמר בקרא גם "מגמל ועד
חמור" (משא"כ בפירש"י שענינו
השייך לפשש"מ).

ולכן צריך למחות את זכר עמלק
מאיש ועד... שה",

אבל בבחי' דומם שהיא העבודה
דקב"ע ("אם לא שויתי ודוממתי"
- ביטול וקב"ע), בזה אין לעמלק
אחיזה, ואדרבה ע"י בחי' קב"ע
וביטול נעשית מחיית זכר עמלק גם
מבחי' "איש ועד... שה". ונעשה
השם שלם והכסא שלם.

(משיחת ש"פ תצא תשכ"ה)

ההערות עם הגהות ותיקונים

(4 יז, יד.

(1 ש"א טו, ג.

(5 ועפ"ז מובן שאינו מספיק לומר
התירוץ דהוקשה לי' כמ"ש בגו"א
"דאל"כ... הוי למיכתב תהרוג את עמלק
מאי תמחה את זכר עמלק" - דא"כ
הו"ל לפרש בפעם הא' בבשלח, ככפנים,
ומוכרח לומר דכאן ישנה קושיא דאינה
שייכת בפ' בשלח.

(6 כדלעיל הערה 1.

(7 וכמו שהוא בספורנו כאן.

(8 ולהעיר שבדרשת רז"ל (ראה לעיל
הערה 2) הוזכר "גמל זה של עמלק".

(2 ראה מכילתא ס"פ בשלח. פס"ז
כאן עה"פ ובשלח שם. אבל ראה לקמן
הערה 1716. ברמב"ם הל' מלכים פ"ו
ה"ד וכן בחינוך מצוה תרד הזכירו רק
מחיית האדם (ולא הבהמה) - ראה מנ"ח
שם.

(3 ומובן דאין לומר שזהו מפני שכן
דרשו רז"ל (ראה בהערה הקודמת)
שהרי א) אין רש"י מביא דרשות רז"ל
רק במקום שנוגע לפשש"מ, ב) דרשה זו
אי' (גם) במכילתא פ' בשלח וא"כ הו"ל
לרש"י להביאה בבשלח שם, וככפנים.

(* ראה ..

בצד הגליון כתב: נדרים לב ומחק ?

* להעיר ממחז"ל דעלה ~~החוקה על~~ ~~חמת~~ במחשבה ~~שישבה~~ ונתקיים דהמת ישתכח מן הלב (פסחים נד, ב). וראה ברכות נח, ב. - ואין לומר דזהו רק בבנ"א (דזיל בתר טעמי) שהרי בברכות מביא קרא דכלי אובד.

(הל' בדיוק, ולציין מקומות)

(11) משא"כ ע"ד ההלכה מדכתיב "זכר" ("שבכלל זכר הוא הכל") למדו רק שצריך להרוג גם הנשים. ראה חינוך שם.

(12) במדבר לא, ב.

(13) שם לא, יח.

(14) ולהעיר שכמו שמצינו במלחמת מדין "נקום נקמת בנ"י" (שם, ב), "נקמת ה'" (שם, ג), "עד"ז במלחמת עמלק שבסוף פ' בשלח נאמר "מלחמה לה' בעמלק" (וראה פירש"י שם), ובפרשתנו "זכור אשר עשה לך גו". וראה ספורנו כאן: "להנקם מעמלק כו".

(15) אבל אין ללמוד ממלחמת ז' עממין, מלחמת א"י שבזה נאמר "לא תחי' כל נשמה" (שופטים כ, טז) כי הטעם שם הוא "למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל התועבות" (שם, יח), שזהו דוקא בא"י. ראה בארוכה לקו"ש פ' תצא (תשל"ג) ס"ו.

(16) וגם במלחמת חובה ד"עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" (רמב"ם הל' מלכים פ) שהוא מש"נ "כי תבואו מלחמה גו" (בהעלותך י, ט), ש"למדך תורה הבא להרגך השכם להרגו" (פירש"י משפטים כב, א), בפשטות זהו רק בנוגע לאנשים אבל נשים וסף

*ב"ב (קסד, ב סע"ב). וראה תניא פי"ב. - בתניא מעתיק גם ההמשך "ועיון תפלה" (אבל אינו מעתיק הסיום "ולה"ר) - וי"ל דכוונתו לפי' התוס' שם דעיון תפלה היינו העדר "לכוון בתפילתו היטב", שמזה מוכח דאין ניצול ממח"ז אפילו בזמן קצר דתפלתו. - ומזה מובן גם ~~במש"כ בפנים~~ בנדו"ד.

(9) בפירש"י בשלח (שם): "לכך אני מזהירך שחפץ אני למחותו", וברא"ם שם: לא שאמחה אותו אני דא"כ מאי ושים באזני יהושע.

אבל י"ל שזה שמזהיר את יהושע הוא דבנ"י צריכים ללחום נגדם ולמחותם ע"י הריגתם שיהרגום הם [?] (ולא שאמחה ואהרוג אני), אבל מחיית "זכר עמלק" מלב האדם הוא ע"י הקב"ה - "מחה אמחה וגו'".

(10) וראה רא"ם ובאר מים חיים (לפירש"י) כאן. וראה רד"ק ומהר"י קרא (ש"א שם).

ומה שברש"י שם פי' "שהיו בעלי כשפים ומשגין עצמן ודומין לבהמה" - הרי פירש"י בנ"ך אינו כ"כ ~~ע"פ פשט"מ בדיוק בתכלית~~ בדיוק בתכלית ע"פ פשט"מ כמו בפירושו עה"ת * ~~וכמה~~ (וכמש"כ דוגמאות בזה במ"א *).

(* הטעם ע"ז י"ל, כי כמו דפשיטת רש"י עה"ת ~~לשיטתו~~ לפרש רק פשט"מ י"ל הטעם מפני דבן חמש למקרא ~~ולכן~~ ואינו שייך רק לדרך הפשט, משא"כ בן עשר, שלכן ~~בפי' עלה~~ פרש"י על המשנה וגמרא הוא לא לא רק פשט (אף שאינו ע"ד השקו"ט כהתוספת) - כשגדל הבן חמש כ"כ עד שלמד כמה פעמים כל החומש ומתחיל לימוד נ"ך - גדל ג"כ בהבנתו (כמו שבפשטות נתקרב לשנות בן עשר) ושייך ללימוד יותר מפשט"מ לבד.

כאן הוא באו"א.

(*) וכן הביא רש"י בס"פ בשלח (ששם מדובר ב"מחה אמתה") הכתובים דתהלים שם.

(**) ועפ"ז אין המכילתא וכו' מקור דפרש"י דילן, ולא כמ"ש מהר"י פערלא (לסהמ"צ רס"ג) ח"א רסב, א. ועוד, דמקור פרש"י זה הוא מהמכילתא בס"פ בשלח.

(18) ראה לקו"ש ח"ו ע' 150, ובהערה 42.

(19) ולהעיר מהכלל ע"ד ההלכה ד"כל העומד כו' כזרוק דמי" (פסחים יג, ב) "כשרוף דמי" (מנחות קב, ב) ועוד בכמה ענינים - ראה כתובות נא, א. ב"ק עו, ב. חולין עב, ב - אף דשאני בהנ"ל דעומד הוא עי"ז שתעשה בו הפעולה משא"כ כאן אינו ודאי דעומד ~~בפעול~~ להשתנות, כ"א דשייך בו.

(*) ראה יג, טז-יח. וע"פ האמור בפנים מובן זה ששאלו השמיד רק הבע"ח. ומש"כ בבחי' (שם) מ"ובביזה לא שלחו את ידם" - רש"י לשיטתו' ופירש שם (אסתר ט, יו"ד) "שלא יתן המלך עין צרה בממון - מוכח דלולא זאת היו שולחים ידם".

20, ח, ז.

(21) וכמו שהקשה מהר"י פערלא בסהמ"צ רס"ג ח"א ע' 523. ועיי"ש כמה תירוצים:

(א) ע"פ הדיעות (רמב"ן ורא"ם) שמצות מחיית עמלק הטיל הכתוב על המלך, ולכן אז לא הי' נוהגת מצוה זו.

(ב) אחשורוש קנה כל נכסי המן וטיהרו ברשות אחשורוש ולא נחשב כשל עמלק. ע"ד עמון ומואב טיהרו

שלא "באו להרגך" אין להרגם (ראה בלקו"ש שם הערה 22 ובשוה"ג שם). ועפ"ז להעיר שגם עמלק בא למלחמה על ישראל וא"כ קס"ד שבמלחמת נקמה [?] נגדו הרי"ז בדוגמת הנ"ל ד"השכם להרגו" רק האנשים שבאו להרגך.

(17) במדרש תהלים (מזמור ט, ז. הובא בילקוט שם): "תני בשם רבי אלעזר שבועה נשבע הקב"ה . . שלא להשאיר זכר עמלק לא נין ולא נכד . . שלא יאמרו אילן זה של עמלק הי' . . שנא' אבד זכרם המה". ולכאן' משמע מזה דמחיית עמלק שייך לא רק בבע"ח אלא גם באילן כו'.

אבל: (א) המדובר שם הוא לא בציווי שעל בני' במחיית עמלק אלא "נשבע הקב"ה . . שלא להשאיר", מה שיעשה הקב"ה. (וכבכתוב שלפניו "שם מחית" ובמדרש שם (הובא בפירש"י שם): שנא' "מחה אמתה גו"*) (ב) ועיקר: בפשטות דרו"ל הנ"ל אינו מדובר בכלל על איבוד אילן כו' של עמלק אלא "שלא להשאיר . . לא נין ולא נכד" של ~~אנשים~~ עמלק ועי"ז יאבד (גם) זכרם "שלא יאמרו אילן זה של עמלק כו'" שהרי אין מציאות עם עמלק. (אבל ראה במדרש תהלים באבער דשם הוא באו"א קצת).

וע"פ הנ"ל מסתבר ~~ל~~ אפ"ל שגם במכילתא ופס"ז בשלח שם כ"ה הפירוש, (שאין הכוונה בזה "שלא יאמרו גמל זה של עמלק" שימחה גם הבע"ח של עמלק, כ"א שעיי"ז שלא יניח "נין ונכד" של עמלק יאבד זכרם גם מהבע"ח שלהם) **, שהרי אי' שם אותה המימרא דר' אלעזר - ולציין (באם ימצאו?) איפוא נזכר ר"א בלקו"ש זה (אלא שמוסיף "המודעי") וע"ד אותו הל' "נשבע הקב"ה אם אניח (אלא שמסיים "שלא יאמרו גמל זה של עמלק" במקום "אילן זה"). אבל בפס"ז

מנקשין התינוקות באבנים או בלוחות עץ שבידם וכתוב בהם שם המן ובניו וע"י הניקוש הם נמחקים") - דלכאו' למה רק "מעל העצים ומעל האבנים" - דהול"ל למחות לגמרי זכר עמלק ע"י השמדת העצים והאבנים עצמם, ומוכרח מזה שהם עצמם אי"צ למחות, כ"א הזכר שעליהם. וראה תו"ת כאן.

24) אלא שעפ"ז צע"ק ממדרז"ל (הובא גם ברמב"ם סוף הל' מגלה) דימי הפורים לא יבטלו - דא"כ היי גם זכר עמלק לא יבטל.

וראה מנ"ח (מצוה תרג): ואפשר אף בביאת משיחנו שיכרת עמלק מכל וכל כו' מ"מ הזכירה יהי' תמיד מ"ע.

וצ"ע שכותב זה בלדרך אפשר - והרי עפמ"ש"כ הרמב"ם במצות הריגת ז' אומות (סהמ"צ מ"ע קפז - בכמה דפוסים נשמט מפני הצענוזאר - הובא בחינוך מצוה תכ"ה) והחינוך מביא (מצ) לכאורה, ודאי הוא.

1) ואע"ג ולכאורה מצינו כה"ג דע"ז הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה - שאני התם דאיסורי' וישם א"א לא תזכירו' משא"פ אבל אפי' (סנה' סג, ב) - שאני התם דפי' טעמי' בשאילתות (יתרו סוף שאילתא נב) "הואיל ואשתרי למקרי' בתורה אישתרי", היינו דהתורה הוציאתה מכלל האיסור, משא"כ בנדו"ד הרי סו"ס לא ימחה זכר עמלק.

2) ואתחנן ד, ט. ובמשנה (אבות פ"ג, מ"ח) דאפילו דבר אחד ממשנתו כו'.

3) ראה לעיל הערה . .

4) משא"כ מצות מלחמת מחיית זרע עמלק - ולכן צ"ל ההסברה בסהמ"צ דאעפ"כ ה"ז נקרא "נוהג לדורות".

5) ובאופן כזה אפשר לקיים המצוה; -

בסיחון (גיטין לח, א - הובא בפירש"י חוקת כא, כו).

ג) ע"פ מה שאי' בירושלמי (יבמות פ"ב ה"ו) "וכי בן המדתא הוא" (בתמי') - שהכוונה שלא הי' "בן המדתא" (מזרע עמלק), אלא הכתוב יחסו אחר רשע "צורך בן צורך".

אבל ע"פ פש"מ (שיטת רש"י) אין לומר כל הנ"ל: א) כיון ש"זכור את אשר עשה לך גו"ל לא תשכח" - ציווי לכאן"א, כן הוא בנוגע להכתוב בין זל"ז. ב) פ' לשון הכתוב הוא "בית המן נתתי לאסתר", משא"כ בחוקת (שם) דמוקדי' כי ש חשבון עיר סיחון גו"ל. ג) ע"פ פש"מ הי' דהמן מזרע אגג.

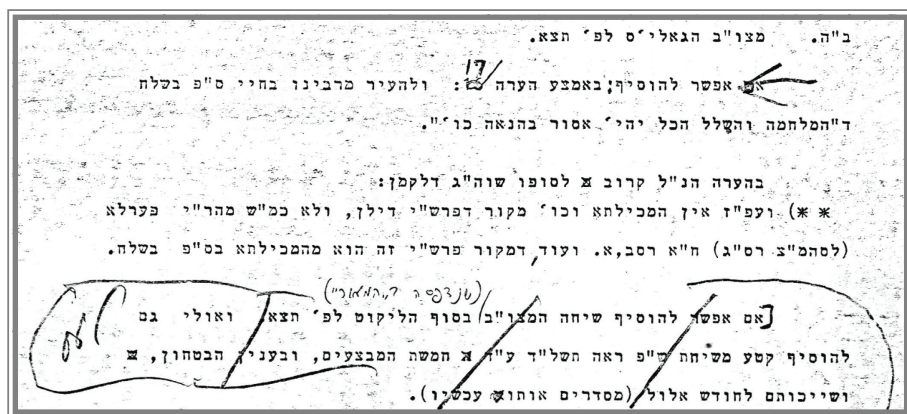
22) ומ"ש רש"י שם: "ומעתה הכל רואים שאני חפץ בכס" דלכאו' משמע דכוונתו בנתינת הבית היתה שיהי' נראה שבית המן נמסר לאסתר, והרי עי"ז נזכר לכאו' שם (המן) עמלק, אין זה קושיא כי: א) זהו רק בעת המסירה הנתינה כששם המן עדיין נקרא על הבית (וכבפנים), אבל לא לאחר זמן, ב) זה עצמו חלק מפעולת מחיית (כחו וזכרו של) המן.

ועפ"ז י"ל ג"כ דאפי' אם נאמר דבית חשוב כשל המן כל זמן שלא נעשה שינוי בפועל שמו נקרא עליו, מ"מ מותר לקחת הבית כי הרי הבית ניתן להם מאחשורוש (שהוא הגב' את המן) להראות שמבטל ענינו (ומחשבתו) של המן בשביל אסתר ומדרש"י "ומעתה הכל רואים שאני חפץ בכס" -

23) ויש להביא סמוכין לזה מדיוק ל' המדרש (הובא בב"י סי' תר"צ ד"ה כתב הא"ח): "כי מחה אמחה את זכר עמלק אפי' מעל העצים ומעל האבנים" (עיי"ש בב"י שמהגדה זו "יש שרש" להמנהג ד"כשמזכיר הקורא שם המן ובניו

- גם לאחר "שיכרת עמלק מכל וכל" - ראה ואילך. לעיל הערה . .
- (6) ב"מ סא, ב ובנ"כ.
- (7) עיין תוס' פסחים (כט, סע"ב) מל"מ לרמבם ריש הל' חו"מ. ועוד.
- (8) ראה סהמ"צ להרמב"ם מל"ע ב "לעשות כו' כהן שיעבד אותה" שהזהירנו מעשות ע"ז לעבוד. ועד"ז בחינוך (מצוה כז) וברמב"ן - הובא בחינוך שם.
- (25) ד"ה והי' כאשר יניח תר"פ אות ג. ד"ה זכור וד"ה והי' כאשר ירים תרצ"ד (קונטרס כה). ועוד.
- (*) וכדרז"ל בתנחומא . . הובא בפרש"י כאן "ל' קור".
- האומנם לא נמצא אף אחד שיציין זה?
- (26) ראה גם תו"א ד"ה זכור (פה, א ואילך). וראה לקו"ש ח"ו ע' 104 (סי"ג).
- (27) ראה ד"ה והי' כאשר ירים משה תר"פ אות ד'. וד"ה הנ"ל תרצ"ד בסופו. וראה לקו"ש ח"ג בשיחה לפ' זכור.
- [הרבי הקיף תיבת "יניח" בהערה 25 ותיבת "ירים" בהערה 27 וכתב בצד: ב' מאמרים!]
- (28) דרושים עה"פ ראשית גוים עמלק.
- (29) תנחומא תצא בסופו - הובא בפירש"י ס"פ בשלח.
- (30) לקו"ת שה"ש כה, א. ד"ה חביב אדם ה'ש"ת.
- (31) ראה רשימות הצ"צ לאיכה (א, ה) ע' 8, מילואים ע' 71.
- (32) ראה לקו"ת ויקרא ב, ד. אמור לו, א. קונטרס התפלה ע' 20.

שאלת המניחים שהכניסו ביחד עם הגהה ב

ב"ה. מצו"ב הגאלי"ס לפ' תצא.

אם אפשר להוסיף: באמצע הערה 176: ולהעיר מרבינו בחיי ס"פ בשלח ד"המלחמה והשלל הכל יהי' אסור בהנאה כו'".

בהערה הנ"ל קרוב א' לסופו שוה"ג דלקמן:

(**) ועפ"ז אין המכילתא כו' מקור דפרש"י דילן, ולא כמ"ש מהר"י פערלא (לסהמ"צ רס"ג) ח"א רסב, א. ועוד, דמקור פרש"י זה הוא מהמכילתא בס"פ בשלח.

אם אפשר להוסיף שיחה המצו"ב (שנדפסה ב"המאור") בסוף הליקוט לפ' תצא. ואולי גם להוסיף קטע משיחת ש"פ ראה תשל"ד ע"ד חמשת המבצעים, ובענין הבטחון, א' ושייכותם לחודש אלול (מסדרים אותו עכשיו).

הרבי מחק את כל הקטע וכתב: לא

לזכות

שלוחי כ"ק אדמו"ר

הרה"ת ר' צבי הירש בן זעלדא

וזוגתו מרת לאה מרים בלומא בת דבורה

לרגל יובל שנה לחתונתם - ז אלול ה'תש"פ

להצלחה רבה בכל עניניהם

מתוך בריאות הנכונה וכל טוב

בגשמיות וברוחניות.

לזכות ילדינו

אברהם, ציפא נאווה,
בתשבע שרה, מנחם מענדל,
עדינה דבורה, ושמעון שיחיו

נדפס ע"י הוריהם
הרה"ת הרב שמואל אשר
וזוגתו מרת חנה תמר שיחיו
נחלת

טורונטו, קנדה